

European Charter for Regional or Minority Languages

Carta Europea de les Llingües Rexonales o Minoritaries

Estrasburgu, 5.XI.1992

**ASTURIAN VERSION
UNOFFICIAL TRANSLATION**

Entamu

Los Estaos miembros del Conseyu d'Europa que roblen esta Carta

Camentando que'l finxu del Conseyu d'Europa ye algamar la meyor de les xuntures ente los sos miembros, sobre manera col envís de curiar y dar puxu a los ideales y principios que conformen la so herencia común;

Camentando que la proteición de les llingües rexonales o minoritaries históriques d'Europa, dalgunes d'elles en peligru de desaniciaese, contribúi al caltenimientu y desendolcu de la riqueza cultural y les tradiciones d'Europa;

Camentando que'l derechu a emplegar una llingua rexonal o minoritaria na vida pública y privada ye un derechu inayenable acordies colos principios recoyíos nel Pautu Internacional de los Derechos Civiles y Políticos de les Naciones Xuníes, y acordies col espíritu del Conveniu del Conseyu d'Europa pa la Proteición de los Derechos Humanos y de les Llibertaes Fundamentales

Teniendo en cuenta'l trabayu fechu nel marcu de la CSCE y en particular l'Acta Cabera de Helsinki de 1975 y el documentu del Conseyu de Copenhague de 1990;

Solliñando'l valor de la interculturalidá y el plurilingüismu y camentando que la proteición y promoción de les llingües rexonales o minoritaries nunca nun va perxudicar a les llingües oficiales y la necesidá de deprendeles;

Decatándose de que la proteición y promoción de les llingües rexonales o minoritaries nos diferentes países y rexones d'Europa representa una importante contribución a la construcción d'una Europa enraigonada nos principios de democracia y bayura cultural nel marcu de la soberanía nacional y de la identidá territorial;

Tomando en consideranza les condiciones específiques y les tradiciones históriques de les estremaes rexones de los estaos europeos,

Apautáronse no que vien darréu:

Parte I – Provisiones xenerales

Artículo 1 – Definiciones

Polo que fai a esta Carta:

- a «llingües rexonales o minoritaries» refierse a llingües que:
  - i s'empleguen tradicionalmente dientro d'un territoriu concretu d'un estáu por persones naturales d'esi estáu que formen un grupu menor en númberu que'l restu de la población del Estáu; y
  - ii son distintes de la llingua o llingües oficiales del Estáu;

esta definición nun inclúi nin dialeutos de la llingua o llingües oficiales del Estáu nin les llingües de los inmigrantes.

- b «territoriu onde s'emplega la llingua rexonal o minoritaria» refierse a la fastera xeográfica onde esta llingua ye'l mou d'espresión d'un númberu de xente tal que xustifique que se tomen les estremaes midíes de proteición y promoción qu'esta Carta ufierta;
- c «llingües ensin territoriu» refierse a llingües emplegaes por persones naturales del Estáu, distintes de la llingua o llingües qu'emplega'l restu de la población del Estáu pero que, anque s'empleguen tradicionalmente dientro del territoriu estatal, nun s'identifiquen con una fastera concreta d'esti.

Artículo 2 – Compromisos

- 1 Cada Parte comprométese a aplicar les disposiciones indicaes na parte II a toles llingües rexonales o minoritaries que se falen nel so territoriu y que respueñan a la definición que se conseña nel Artículo 1.
- 2 No que cinca a caúna de les llingües especificaes nel tiempu en que se ratifique, acute o dea'l preste a esti documentu, cada Parte comprométese a aplicar un mínimu de trenta y cinco párrafos o sub-párrafos d'ente les disposiciones de la 3ª parte de la Carta, incluyendo polo menos trés escoyíes d'ente caún de los Artículos 8 y 12 y ún de caún de los Artículos 9, 10, 11 y 13.

Artículo 3 – Puesta en práutica

- 1 Cada Estáu Contratante habrá d'especificar nel preséu col que ratifique, acute o dea'l preste, cada llingua rexonal o minoritaria, o llingua oficial de menor

emplegu en tol territoriu o en parte d'esti, a la que se van aplicar los párrafos escoyíos acordies col Artículu 2.

- 2 Les Partes puen, en cualquier momentu, dar anuncia al Secretariu Xeneral de qu'aceuten les obligaciones derivaes de les disposiciones de cualquier otru párrafu de la Carta que nun s'especificare nel preséu col que se ratificó, aceptó o dio'l preste, o de que se va aplicar el párrafu 1 d'esti artículu a otra llingua rexonal o minoritaria, o a otra llingua oficial de menor emplegu en tol territoriu o en parte d'esti.
- 3 Los compromisos conseñaos nel párrafu anterior han considerase como parte integral del actu de ratificar, aceptar o dar el preste y tendrán el mesmu efeutu de magar la fecha en que se dea anuncia d'ellos.

Artículu 4 - Rexímenes de proteición yá n'usu

- 1 Nenguna de les disposiciones d'esta Carta podrá interpretase pa lendar o desanicar nengún de los derechos garantizaos pol Conveniu Européu de Derechos Humanos.
- 2 Les disposiciones d'esta Carta nun afeutarán a nenguna diposición al rodiu del estatus d'una llingua rexonal o minoritaria que seya más favorable a esta, o al réxime llegal de persones que pertenezan a minoríes que puean existir nuna de les Partes o que venga dau per pautos internacionales billaterales o multilaterales.

Artículu 5 - Obligaciones yá n'usu

Nenguna de les disposiciones d'esta Carta podrá interpretase nel sen de qu'implique que se da derechu a entamar actividaes o realizar aiciones a la escontra de los finxos de la Carta de les Naciones Xuníes o otres obligaciones del Derechu Internacional, incluyendo'l principiu de soberanía ya integridá territorial de los Estaos.

Artículu 6 - Información

Les Partes comprométense a mirar por que se dea anuncia a les autoridaes, organizaciones y persones implicaes de los derechos y deberes qu'afita esta Carta.

Parte II – Oxetivos y principios polos que se nagua acordies col Artículu 2, párrafu 1

Artículu 7 – Oxetivos y principios

- 1 No que cinca a les llingües rexonales o minoritaries, dientro de los territorios nos qu’estes llingües s’empleguen, les Partes han afitar les sos polítiques, llexislación y práutiques nos oxetivos y principios que vienen darréu:
  - a la reconocencia de les llingües rexonales o minoritaries como una espresión d’arriquecimientu cultural;
  - b el respetu a la fastera xeográfica de cada llingua minoritaria o rexonal col envís d’asegurase de que nun se torgue la promoción d’éstes por mor de divisiones alministratives nueves o yá esistentes;
  - c la necesidá de trabayar con determinín na promoción de llingües rexonales o minoritaries col envís de calteneles;
  - d el facilitar y/o afalar al usu de les llingües rexonales o minoritaries, oralmente y per escrito, na vida pública o privada;
  - e el caltenimientu y desendolcu de venceyes, nes estayes qu’algama esta Carta, ente grupos qu’usen una llingua rexonal o minoritaria y otros grupos del Estáu qu’empleguen una llingua usada de forma idéntica o asemeyada, asina como l’afitamientu de rellaciones culturales con otros grupos del Estáu qu’usen llingües estremaes;
  - f l’apurrir formes y medios amañosos pa la enseñanza y l’estudiu de llingües rexonales o minoritaries en toles estayes onde esto seya afayadizo;
  - g l’apurrir facilidaes pa que los non-falantes d’una llingua rexonal o minoritaria que vivan na fastera onde s’emplega puean deprendela si-yos pruye;
  - h la promoción del estudiu y la investigación al rodiu de les llingües minoritaries o rexonales nes universidaes o instituciones asemeyaes;
  - i la promoción de moos d’intercambiu internacional amañosos, nes estayes qu’algama esta Carta, pa llingües rexonales o minoritaries emplegaes de forma idéntica o asemeyada en dos o más Estaos.
- 2 Les Partes comprométense a desaniciar, si nun lo ficieren yá, cualquier distingu, esclusión, amenorgamientu o preferencia al rodiu del usu d’una llingua rexonal o minoritaria fecha cola cuenta de facer escayer o poner en peligru’l so caltenimientu o desendolcu. Tomar midíes favoratibles pa coles llingües

rexonales o minoritarias que tengan como finxu promover la igualdá ente los usuarios d'estes llingües y el restu de la población o que tengan en cuenta debidamente les sos condiciones específiques nun se considera que seya un actu de discriminación pa colos usuarios de llingües mayoritarias.

- 3 Les Partes comprométense a promover, coles midíes afayadices, l'entendimientu mutuu ente toles comunidaes llingüístiques del país y en particular l'inxerimientu del respetu, comprensión y tolerancia pa coles llingües rexonales o minoritarias ente los oxetivos de la educación y formación ufiertada dientro de los sos países y a afalar a los medios de comunicación de mases a trabayar pol mesmu oxetivu.
- 4 Al determinar les sos polítiques al rodiu de les llingües rexonales o minoritarias, les Partes tomarán en consideranza les necesidaes y pruyimientos espresaos polos grupos qu'usen eses llingües. Afálase a les Partes pa qu'afiten cuerpos, si fore preciso, col envís d'aconseñar a les autoridaes en tolos asuntos que tengan que ver con llingües rexonales o minoritarias.
- 5 Les Partes comprométense a aplicar a les llingües ensin territoriu, *mutatis mutandis*, los principios acabantes de conseñar nos párrafos 1 al 4. Sicasí, polo que fai a estes llingües, la naturaleza de les midíes a tomar pa qu'esta Carta tenga efeutu determinaránse de manera flexible, teniendo en cuenta les necesidaes y pruyimientos de los grupos qu'usen estes llingües, y respetando les sos tradiciones y carauterísiques.

Parte III - Midíes pa promover l'usu de llingües rexonales o minoritarias na vida pública acordies colos compromisos conseñaos nel Artículu 2, párrafu 2 2

Artículu 8 - Educación

- 1 No que cinca a la educación, les Partes comprométense, dientro del territoriu nel que s'empleguen estes llingües, acordies cola situación de caúna d'elles y ensin perxuiciu pal enseñu de la llingua o llingües oficiales del Estáu:
  - a i a afitar una educación pre-escolar na correspondiente llingua rexonal o minoritaria; o
  - ii a afitar qu'una parte prestamosa de la educación pre-escolar se dea na correspondiente llingua rexonal o minoritaria; o
  - iii a aplicar una de les midíes conseñaes nos puntos anteriores i ya ii a lo menos a los escolinos pa los que la familia lo pida y cuando se dea un númberu d'ellos que se considere acondáu; o

- iv si les autoridaes públiques nun tienen competencia direuta nel ámbitu de la educación pre-escolar, a favorecer y/o afalar l'aplicación de les midíes conseñaes nos puntos anteriores i a iii;
- b
  - i a afitar una educación primaria na correspondiente llingua rexonal o minoritaria; o
  - ii a afitar qu'una parte prestamosa de la educación primaria se dea na correspondiente llingua rexonal o minoritaria; o
  - iii a afitar, dientro de la educación primaria, l'enseñu de la correspondiente llingua rexonal o minoritaria como parte integral del curriculum; o
  - iv a aplicar dalguna de les midíes conseñaes nos puntos anteriores i a iii a lo menos a los escolinos pa los que la familia lo pida y cuando se dea un númberu d'ellos que se considere acondáu;
- c
  - i a afitar una educación secundaria na correspondiente llingua rexonal o minoritaria; o
  - ii a afitar qu'una parte prestamosa de la educación secundaria se dea na correspondiente llingua rexonal o minoritaria; o
  - iii a afitar, dientro de la educación secundaria, l'enseñu de la correspondiente llingua rexonal o minoritaria como parte integral del curriculum; o
  - iv a aplicar dalguna de les midíes conseñaes nos puntos anteriores i a iii a lo menos a aquellos escolinos que lo quixeren asina ellos o les sos families, según el casu, cuando se dea un númberu d'ellos que se considere acondáu;
- d
  - i a afitar una formación profesional y téunica na correspondiente llingua rexonal o minoritaria; o
  - ii a afitar qu'una parte prestamosa de la formación profesional y téunica se dea na correspondiente llingua rexonal o minoritaria; o
  - iii a afitar, dientro de la formación profesional y téunica, l'enseñu de la correspondiente llingua rexonal o minoritaria como parte integral del curriculum; o
  - iv a aplicar dalguna de les midíes conseñaes nos puntos anteriores i a iii a lo menos a aquellos escolinos qu'asina lo quixeren ellos o les sos families, según el casu, cuando se dea un númberu d'ellos que se considere acondáu;

- e
    - i a afitar una educación universitaria y otros estudios superiores en llingües rexonales o minoritaries; o
    - ii a apurrir facilidaes pal estudiu d'estes llingües como materies de la educación universitaria y estudios superiores; o
    - iii si, por mor del papel del Estáu en rellación a les instituciones de la educación superior, los subpárrafos i ya ii nun se pudieren aplicar, a afalar y/o permitir que s'afite la enseñanza universitaria o otres formes d'educación superior en llingües rexonales o minoritaries, o a dar facilidaes pal estudiu d'estes llingües como materies na Universidá o n'otros estudios superiores;
  - f
    - i a afitar una educación p'adultos y una educación permanente nes que la llingua vehicular principal o única seyan llingües rexonales o minoritaries; o
    - ii a ufiertar estes llingües como materies d'estudios na educación p'adultos y na educación permanente; o
    - iii si les autoridaes públiques nun tienen competencia direuta nel ámbitu de la educación p'adultos; a favorecer y/o afalar a que s'ufierten estes llingües como materies na educación p'adultos y na educación permanente;
  - g a tomar midíes p'asegurar l'enseñu de la historia y la cultura que la llingua rexonal o minoritaria espeya;
  - h a ufiertar al profesoráu la formación, tanto de nivel básicu como avanzáu, necesaria pa poner en práutica lo conseñao nos párrafos del a al g aceutaos pola Parte;
  - i a afitar un cuerpu de supervisión responsable d'observar les midíes que se tomen y el progresu que s'algama nel afitamientu o desendolcu del enseñu de llingües rexonales o minoritaries y de redautar periódicamente informes de los sos descubrimientos, qu'habrán asoleyase.
- 2 No que cinca a la educación y polo que fai a territorios distintos d'aquellos onde s'emplega tradicionalmente una llingua rexonal o minoritaria, les Partes comprométense a, si'l númberu d'usuarios d'esa llingua rexonal o minoritaria lo xustifica, permitir, afalar o ufiertar l'enseñu de la llingua o'l so usu como llingua vehicular en toles estayes de la educación.

Artículo 9 – Autoridades judiciales

- 1 Les Partes comprométense, polo que fai a les circunscripciones de les autoridades judiciales nes que'l número de residentes qu'usen la llingua rexonal o minoritaria xustifique les midies que s'especificuen embaxo, d'aluerdu cola situación de caúna d'estes llingües y a condición de que'l Xuez nun considere que l'usu de les posibilidaes ufiertaes pol presente párrafu seya una torga pa la bona alministración de xusticia:
  - a en procedimientos penales:
    - i a mirar por que los muérganos xurisdiccionales, pidiéndolo una de les partes, desendolquen el procesu na llingua rexonal o minoritaria; y/o
    - ii a dar seguranza al acusáu o acusada del derechu a emplegar la so llingua rexonal o minoritaria; y/o
    - iii a dar seguranza de que les demandes y pruebes, yá seyan orales o escrites, nun se desestimen namái pol fechu de tar nuna llingua rexonal o minoritaria; y/o
    - iv a llibrar, pidiéndolo l'interesáu o interesada, documentos venceyaos a procedimientos llegalés na llingua rexonal o minoritaria que correspuenda, emplegando traductores o intérpretes si fore necesario, ensin costu dengún pa les persones interesaes;
  - b en procedimientos civiles:
    - i a mirar por que los muérganos xurisdiccionales, pidiéndolo una de les partes, lleven el procesu na llingua rexonal o minoritaria; y/o
    - ii a permitir, cuando una de les partes tenga que se presentar énte un Tribunal, qu'ésta s'esprese na so llingua rexonal o minoritaria ensin qu'ello-y suponga costu dengún; y/o
    - iii a permitir la presentación de documentos y pruebes en llingües rexonales o minoritaries,

per ente medies del usu d'intérpretes o traductores si fore preciso;
  - c en procedimientos énte les xurisdicciones competentes en materia alministrativa:

- i a mirar por que los muérganos xurisdiccionales, pidiéndolo una de les partes, lleven el procesu na llingua rexonal o minoritaria; y/o
- ii a permitir, cuando una de les partes tenga que se presentar énte un Tribunal, que s'esprese na so llingua rexonal o minoritaria ensin qu'ello-y suponga costu nengún; y/o
- iii a permitir la presentación de documentos y pruebas en llingües rexonales o minoritaries,

per ente medies del usu d'intérpretes o traductores si fuere preciso;

- d a tomar midies p'asegurar que l'aplicación de los subpárrafos i a iii de los párrafos b y c enantes conseños y l'usu, si fore necesariu, de traductores ya intérpretes nun represente gastu nengún pa les persones interesaes.

2 Les Partes comprométense:

- a a nun quitar validez llegal a documentos llibraos dientro del Estáu namái pol fechu de venir redautaos nuna llingua rexonal o minoritaria; o
- b a nun quitar validez, ente les partes, a documentos llegalos llibraos dientro del país namái pol fechu de venir redautaos nuna llingua rexonal o minoritaria, y a mirar por qu'esos documentos se puean invocar contra terceros que nun seyan falantes d'esos llingües, cola condición de que la persona o persones que los invoquen pongan en conocencia d'esos terceros persones el conteníu del documentu ; o
- c a nun quitar validez, ente les partes, a documentos llegalos llibraos dientro del país namái pol fechu de venir redautaos nuna llingua rexonal o minoritaria.

3 Les Partes comprométense a ufiertar nes llingües rexonales o minoritaries los textos llexislativos nacionales de más altor y aquellos otros que se refieren en particular a los falantes d'estes llingües, nun siendo qu'estos s'ufiarten yá d'otra manera.

Artículu 10 - Autoridaes alministratives y servicios públicos

- 1 Nes circunscripciones del Estáu onde'l número de residentes usuarios de llingües rexonales o minoritaries xustifique les midies que darréu s'especificuen y acordies cola situación de cada llingua, les Partes, na medida de lo razonablemente posible, comprométense a:
  - a i a mirar por que les autoridaes alministratives empleguen les llingües rexonales o minoritaries; o

- ii a mirar por qu'aquellos axentes de l'alministración que tean en contautu col públicu empleguen les llingües rexonales o minoritaries nes sos rellaciones con persones que s'empobinen a ellos nestes llingües; o
  - iii a mirar por que los usuarios de llingües rexonales o minoritaries puean presentar solicitúes orales o escrites y recibir una rempuesta nes llingües; o
  - iv a mirar por que los usuarios de llingües rexonales o minoritaries puean presentar solicitúes orales o escrites nes llingües; o
  - v a mirar por que los usuarios de llingües rexonales o minoritaries puean presentar documentos nestes llingües y que tengan validez;
- b a apurrir a la población textos alministrativos d'usu frecuente y formularios nes llingües rexonales o minoritaries o en versiones billingües;
  - c a dexar que les autoridaes alministratives redauten documentos nes llingües rexonales o minoritaries.
- 2 No que cinca a les autoridaes llocales y rexonales de territorios onde'l númberu de residentes usuarios de llingües rexonales o minoritaries seya abundu pa xustificar les midíes que s'especificuen darréu, les Partes comprométense a permitir y/o a afalar:
- a l'usu de les llingües rexonales o minoritaries nel marcu de l'alministración llocal o rexonal;
  - b la posibilidá de que los usuarios de llingües rexonales o minoritaries presenten solicitúes orales o escrites nes llingües;
  - c la publicación, per parte de les autoridaes rexonales, de los sos documentos oficiales tamién nes llingües rexonales o minoritaries que correspuendan;
  - d la publicación, per parte de les autoridaes llocales, de los sos documentos oficiales tamién nes llingües rexonales o minoritaries que correspuendan;
  - e l'usu, per parte de les autoridaes rexonales, de llingües rexonales o minoritaries n'alderiques de les sos asamblees, ensin torgar l'usu de la llingua o llingües oficiales del Estáu;
  - f l'usu, per parte d'autoridaes llocales, de llingües rexonales o minoritaries n'alderiques de les sos asamblees, ensin torgar l'usu de la llingua o llingües oficiales del Estáu;

- g l'usu o adopción de les formes toponímiques tradicionales y correutes nes llingües rexonales o minoritaries, xunto col nome na llingua o llingües oficiales si fore necesario.
- 3 No que cinca a los servicios públicos ufiertaos poles autoridaes alministratives o otres persones qu'actúen por cuenta d'elles, les Partes comprométense, dentro del territoriu onde s'empleguen les llingües rexonales o minoritaries, acordies cola situación de caúna de les llingües y na medida de lo bonalmente visible:
- a a mirar porque les llingües rexonales o minoritaries s'empleguen al dase esi serviciu; o
  - b a permitir a los usuarios de llingües rexonales o minoritaries presentar solicitúes y recibir respuesta nestes llingües; o
  - c a permitir a los usuarios de llingües rexonales o minoritaries presentar solicitúes nestes llingües.
- 4 Col envís de poner en práutica les disposiciones de los párrafos 1, 2 y 3 qu'aceuten, les Partes comprométense a tomar una o más de les midíes que vienen darréu:
- a les traducciones o interpretaciones que se soliciten;
  - b l'atropamientu y, si fore preciso, la formación de los funcionarios y otros empleaos públicos que seyan necesarios;
  - c l'aceutación, na medida de lo posible, de les solicitúes de los funcionarios que conozan una llingua rexonal o minoritaria de ser destinaos al territoriu onde esa llingua se fala.
- 5 Les Partes comprométense, pidiéndolo los interesaos, a permitir l'usu o adopción d'apellíos na llingua rexonal o minoritaria.

Artículu 11 - Medios de comunicación

- 1 Les Partes comprométense, en porgüeyu de los usuarios de llingües rexonales o minoritaries, naquellos territorios onde se falen eses llingües, d'aluerdu cola situación de caúna d'elles y na medida en que les autoridaes públiques, direuta o indireutamente, tengan poder o representen un papel nesti ámbitu, y respetando los principios d'independencia y autonomía de los medios de comunicación:
- a na medida na que la radio y la televisión tengan una misión de serviciu públicu:

- i a dar seguranza de la creación d'a lo menos una cadena de radio y una canal de televisión nes llingües rexonales o minoritaries; o
  - ii a afalar y/o facilitar la creación d'a lo menos una cadena de radio y una canal de televisión na llingua rexonal o minoritaria; o
  - iii a facer por que los medios de comunicación ufierten programes nes llingües rexonales o minoritaries; o
  - b i a afalar y/o facilitar la creación d'a lo menos, una cadena de radio nes llingües rexonales o minoritaries; o
  - ii a afalar y/o facilitar que, de mou regular, s'ufiernen programes de radio nes llingües rexonales o minoritaries;
  - c i a afalar y/o facilitar la creación d'a lo menos una canal de televisión nes llingües rexonales o minoritaries; o
  - ii a afalar y/o facilitar que, de mou regular, s'ufiernen programes de televisión nes llingües rexonales o minoritaries;
  - d a afalar y/o facilitar la producción y distribución d'obres d'audio y audiovisuales nes llingües rexonales o minoritaries;
  - e i a afalar y/o facilitar la creación y/o'l caltenimientu d'a lo menos un periódicu nes llingües rexonales o minoritaries; o
  - ii a afalar y/o facilitar l'asoleyamientu, de mou regular, d'artículos nes llingües rexonales o minoritaries en periódicos;
  - f i a cubrir los costos añadíos de los medios de comunicación qu'empleguen llingües rexonales o minoritaries, en casu de que la llei ufierte ayudes financieras pa los medios de comunicación en xeneral; o
  - ii a aplicar midíes d'ayuda financiera yá n'usu a producciones audiovisuales nes llingües rexonales o minoritaries;
  - g a sofitar la formación de periodistes y demás personal de los medios qu'empleguen les llingües rexonales o minoritaries.
- 2 Les Partes comprométense a dar seguranza de la llibertá de recibir direutamente emisiones de radio y televisión de países vecinos nuna llingua que se fale de manera idéntica o asemeyada a una llingua rexonal o minoritaria y a nun torgar la retresmisión de programes de radio o televisión dende países vecinos nuna

d'estes llingües. Arriendes d'ello, comprométense a dar seguranza de que nun se pondrán torgues na prensa escrita a la llibertá d'espresión nin a la llibre circulación d'información nuna llingua que s'emplegue de manera idéntica o asemeyada a una llingua rexonal o minoritaria. L'exerciciu de les llibertaes mencionaes, que lleven venceyaos deberes y responsabilidaes, pue tar sometíu a formalidaes, condiciones, restricciones o sanciones previstes pola llei y necesaries nuna sociedá democrática pa la seguridá nacional, la integridá territorial o la seguridá pública, pa la prevención del crímen, pa la proteición de la salú o la moral, pa la proteición de la reputación o los derechos ajenos, pa prevenir l'espardimientu d'información confidencial o pa caltener l'autoridá y la imparcialidá de la xusticia.

- 3 Les Partes comprométense a dar seguranza de que los intereses de les persones qu'empleguen les llingües rexonales o minoritaries tán representaos o se tomen en cuenta dientro de los organismos que s'afiten acordies cola llei pa garantizar la llibertá y el pluralismu nos medios de comunicación.

Artículo 12 - Xeres y servicios culturales

- 1 No que cinca a xeres y servicios culturales –sobremanera a biblioteques, videoteques, centros culturales, museos, archivos, academias, teatros y cines, asina como a la producción lliteraria y cinematográfica, a formes vernáculos d'espresión cultural, a festivales y a industries culturales, incluyendo en particular l'usu de nueves teunoloxíes– les Partes comprométense, dientro del territoriu en que s'empleguen eses llingües y na medida en que les autoridaes públiques tienen competencia, atribuciones o un papel que representar nesi campu:
  - a a dar puxu a formes d'espresión ya iniciatives específiques de les llingües rexonales o minoritaries y a favorecer los diferentes medios d'accesu a obres producíes nestes llingües;
  - b a dar puxu a los estremaos medios d'accesu n'otres llingües a obres producíes en llingües rexonales o minoritaries per ente medios de l'ayuda y el desendolcu de les actividaes de traducción, doblaxe, postsincronización y sotitulación;
  - c a dar puxu al accesu en llingües rexonales o minoritaries a obres producíes n'otres llingües per ente medios de l'ayuda y el desendolcu de les actividaes de traducción, doblaxe, postsincronización y sotitulación;
  - d a dar seguranza de que les instituciones responsables d'entamar o sofitar actividaes culturales de diversa triba faigan tolo posible pa inxerir la conocencia y usu de les llingües y de les cultures rexonales y minoritaries en toles iniciatives qu'entamen o sofiten;

- e a encontrar midies pa dar seguranza de que les instituciones responsables d'entamar o sofitar actividaes culturales dispongan de personal que remane la llingua rexonal o minoritaria correspondiente, asina como la llingua o llingües del restu de la población;
  - f a afalar a los representantes de los usuarios d'una llingua rexonal o minoritaria a participar direutamente na organización de los servicios y programes d'actividaes culturales;
  - g a afalar y/o facilitar la creación d'una o delles instituciones pa recoyer, recibir exemplares en depósitu y presentar o asoleyar obres producies en llingües rexonales o minoritaries;
  - h si fore necesario, a crear y/o promover y financiar servicios de traducción financiera y d'investigación terminolóxica, sobremanera col envís de caltener y desendolcar la terminoloxía alministrativa, comercial, económica, social, téunica o llegal afayadiza en cada llingua rexonal o minoritaria.
- 2 No que cinca a territorios distintos d'aquellos onde s'empleguen tradicionalmente les llingües rexonales o minoritaries, les Partes comprométense, si'l número d'usuarios d'una llingua rexonal o minoritaria lo xustifica, a permitir, afalar y/o entamar actividaes y servicios culturales afayadizos acordies col párrafu anterior.
  - 3 Les Partes comprométense, polo que fai a la so política cultural nel estranxeru, a da-yos un llugar afayadizu a les llingües rexonales o minoritaries y a les cultures qu'estes reflexen.

Artículu 13 - Vida económica y social

- 1 No que cinca a actividaes económiqes y sociales , les Partes comprométense, en tol país:
  - a a desaniciar de la so llexislación cualquier disposición que torgue o ponga llendes al usu de llingües rexonales o minoritaries ensin motivu xustificáu, en documentos que se refieran a la vida social o económica, n'especial contratos llaborales, y en documentos téunicos como les instrucciones d'usu de productos o instalaciones;
  - b a prohibir l'inxerimientu nos reglamentos internos de les empreses y en documentos privaos de nenguna cláusula que torgue o restrinxa l'usu de llingües rexonales o minoritaries, a lo menos ente usuarios de la mesma llingua;

- c a oponese a práutiques pensaes cola cuenta de facer escayer l'usu de llingües rexonales o minoritaries dentro de les actividaes sociales o económiqes;
  - d a facilitar y/o afalar l'usu de llingües rexonales o minoritaries per medios distintos a los especificaos nos párrafos anteriores.
- 2 No que cinca a les actividaes económiqes y sociales, les Partes comprométense, na medida en que les autoridaes públiques tengan competencia, dentro del territoriu en que s'empleguen les llingües rexonales o minoritaries, y na medida de lo razonablemente posible:
- a a incluir nes regulaciones financieras y bancaries disposiciones que permitan, per ente medios de procedimientos compatibles coles práutiques comerciales, l'usu de llingües rexonales o minoritaries pa dar órdenes de pagu (cheques, lletres de cambi, etc.) o otros documentos financieros, o, nel so casu, a mirar pola puesta en práutica de disposiciones tales;
  - b a entamar actividaes p'afalar al usu de llingües rexonales o minoritaries nes estayes económiqes y sociales que tean direutamente baxo'l so control (estaya pública);
  - c a dar seguranza de que los servicios sociales como los hospitales, residencies de persones mayores o centros d'acoyida ufierten la posibilidá d'acoyer y atender na so llingua a persones qu'empleguen llingües rexonales o minoritaries que precisen d'esos servicios por mor de la so salú, edá o por otros razones;
  - d a dar seguranza, al traviés de los medios acondaos, de que les instrucciones de seguridá se redauten tamién en llingües rexonales o minoritaries;
  - e a mirar por que la información apurrída poles autoridaes públiques competentes no que cinca a los derechos de los consumidores tea disponible nes llingües rexonales o minoritaries.

Artículo 14 - Intercambios tresfronterizos

Les Partes comprométense:

- a a aplicar los alcuerdos billaterales o multilaterales yá n'usu que los venceyen con aquellos Estaos onde se fala una llingua de manera idéntica o asemeyada, o a mirar porque se perfaigan alcuerdos talos, col envís de favorecer el contautu ente los usuarios de la misma llingua nos Estaos correspondientes nos ámbitos de la cultura, la educación, la información, la formación profesional y la educación permanente;

- b en porgüeyu de les llingües rexonales o minoritaries, facilitar y/o afalar la cooperación al traviés de les llendes, especialmente ente les autoridaes rexonales o llocales de territorios onde s'emplegue la mesma llingua de manera idéntica o asemeyada.

Parte IV – Aplicación de la Carta

Artículo 15 – Informes periódicos

- 1 Les Partes habrán de presentar periódicamente al Secretariu Xeneral del Conseyu d'Europa, na forma que'l Comité de Ministros determine, un informe de les polítiques siguíes acordies cola Parte II d'esta Carta y de les midíes que se tomen col envís d'aplicar les disposiciones de la Parte III qu'aceutaren. Esti primer informe habrá presentase dientro del añu viniente al añu en que la Carta entre n'usu no que cinca a la Parte en cuestión, y los siguientes informes cada tres años, llueu del primer informe.
- 2 Les Partes han d'asoleyar los sos informes.

Artículo 16 – Esame de los informes

- 1 Los informes presentaos a la Secretaría Xeneral del Conseyu d'Europa per aciu del Artículo 15 examinarálos un comité d'espertos constituyíu acordies col Artículo 17.
- 2 Los cuerpos o asociaciones afitaos llegalmente nuna de les Partes puen llamar l'atención del comité d'espertos sobro cuestiones venceyaes a los compromisos tomaos por esa Parte na Parte III d'esta Carta. Llueu de consultar a la Parte implicada, el comité d'espertos pue tener en cuenta esta información pa preparar l'informe específicáu nel párrafu 3 que vien darréu. Aquellos cuerpos o asociaciones puen amás presentar declaraciones al rodiu de la política siguida por una Parte d'alcuertu cola Parte II.
- 3 Sobre la base de los informes especificaos nel párrafu 1 y la información mencionada nel párrafu 2, el comité d'espertos ha preparar un informe pal Conseyu de Ministros. Esti informe habrá d'acompañase colos comentarios que s'invitará a facer a les Partes y el Comité de Ministros podrá asoleyalu.
- 4 L'informe específicáu nel párrafu 3 habrá contener, en particular, les propuestas del comité d'espertos al Comité de Ministros pa la preparación de recomendaciones qu'esti últimu cuerpu puea facer a una o delles de les Partes, si ye'l casu.

- 5 El Secretariu Xeneral del Conseyu d'Europa fadrá un informe bienal detalláu pa l'Asamblea Parllamentaria sobre l'aplicación de la Carta.

Artículu 17 - Comité d'espertos

- 1 El comité d'espertos tará formáu por un miembru de cada Parte, escoyíu pol Comité de Ministros d'ente una llista de persones de la más alta integridá y competencia reconocida nes materies trataes nesta Carta, propuestas pola Parte correspondiente.
- 2 Los miembros del comité escoyeránse per un periodu de seis años y podrán renovar mandatu. Si un miembru nun pue finir el so mandatu será reemplazáu acordies col procedimientu afitáu nel párrafu 1, y el miembru qu'ocupe'l so llugar completará'l mandatu del so predecesor.
- 3 El comité d'espertos tendrá qu'iguar un reglamentu internu. Los servicios de secretaría apurriránlos la Secretaría Xeneral del Conseyu d'Europa.

Parte V - Disposiciones caberes

Artículu 18

Esta Carta queda abierta pa que la roblen los Estaos miembros del Conseyu d'Europa. Estos tienen que ratificala, aceptala o da-y el preste. Los preseos colos que se ratifique, s'aceute o se-y dea'l preste han depositase énte'l Secretariu Xeneral del Conseyu d'Europa.

Artículu 19

- 1 Esta Carta entrará n'usu nel primer día del mes viniente llueu d'un periodu de tres meses dempués de que cinco Estaos miembros del Conseyu d'Europa amuesen el so consentimientu pa venceyase a esta Carta acordies coles provisiones del Artículu 18.
- 2 Polo que fai a cualquier Estáu miembru que no socesivo amuese'l so consentimientu pa venceyase a ella, esta Carta entrará n'usu'l primer día del mes viniente llueu d'un periodu de tres meses dempués de que se deposite l'preséu pel que se ratifica, acepta o da'l preste.

Artículu 20

- 1 Dempués de la entrada n'usu de la Carta, el Comité de Ministros del Conseyu d'Europa pue invitar a cualquier Estáu non miembru a amestase a esta Carta.

- 2 Polo que fai a cualquier Estáu que s'amieste, la Carta entrará n'usu'l primer día del mes viniente llueu d'un periodu de tres meses dempués de que se deposite'l preséu pel que s'amiesta énte'l Secretariu Xeneral del Conseyu d'Europa.

Artículu 21

- 1 Tolos Estaos puen, al roblar o depositar el preséu pel que ratifiquen, aceuten, dan el preste o s'amiesten, amosar una o delles reserves a los párrafos del 2 al 5 del Artículu 7 d'esta Carta. Nun se podrá amosar nenguna otra reserva.
- 2 Tolos Estaos qu'amuesen una reserva de les recoyíes nel párrafu anterior puen retirala dafechu o en parte per ente medies d'una anuncia al Secretariu Xeneral del Conseyu d'Europa. La retirada tendrá efeutu na fecha en que'l Secreteriu Xeneral reciba l'anuncia.

Artículu 22

- 1 Les Partes puen, en cualquier momentu, denunciar esta Carta per ente medies d'una notificación empobinada al Secretariu Xeneral del Conseyu d'Europa.
- 2 Dicha denuncia fairáse efeutiva'l primer día del mes viniente llueu d'un periodu de seis meses dempués de que'l Secretariu Xeneral reciba l'anuncia.

Artículu 23

El Secretariu Xeneral del Conseyu d'Europa pondrá en conocencia de los Estaos miembros del Conseyu y de cualquier otru Estáu que s'amieste a la Carta tolo conseñao nos apartaos que vienen darréu:

- a toles robes;
- b el depósitu de cualquier preséu pel que se ratifique, apruebe, dea'l preste o s'amieste;
- c les feches d'entrada n'usu d'esta Carta acordies colos Artículos 19 y 20;
- d cualquier anuncia recibida n'aplicación de les disposiciones del Artículu 3, párrafu 2;
- e cualquier otru actu, anuncia o comunicación al rodiu d'esta Carta.

Y acordies con tolo dicho hasta equí, los que se conseñen embaxo, con poder pa ello, roblaron esta carta .

Fecha n'Estrasburgu, a cinco díes andaos del mes de payares de 1992, n'inglés y en francés, siendo entrambos textos igualmente auténticos, nuna sola copia que se depositará nos archivos del Conseyu d'Europa. El Secretariu Xeneral del Conseyu d'Europa tresmitirá copias certificaes pa cada Estáu miembru del Conseyu d'Europa y pa los Estaos a los que se brinde a xunise a esta Carta.